

Gezamenlijke dienst van de Doopsgezinde
en Remonstrantse gemeenten in Twente
zondag 20 augustus 2017
in de Remonstrantse kerk Hengelo

Voorganger: ds. Carla Borgers
Organist: Henk Oosterveen

Thema: Grenzen en taboes: weg ermee!

Orgelspel voor de dienst

Welkom en mededelingen
Aansteken van de kaars
Moment van stilte

Bemoediging

Onze hulp is in de naam van de Eeuwige,
die hemel en aarde gemaakt heeft.

Jij die de morgen ontbood
en het licht hebt geroepen,
zegen ook ons met jouw licht.

Openingslied Eva's Lied 10 – Vol van verwachting zijn wij gekomen

Kyriëgebed

Opnieuw radeloosheid, verdriet, ongeloof deze week, God,
opnieuw aanslagen, vernietigende modderstromen,
oorlog, geweld, honger, stalbranden...
En wij, wij zien de beelden en weten ons machteloos.
Ontferm U over deze wereld.

Ontferm U over ons,
dat wij tot in onze ingewanden beseffen
dat die grote wereld ook ónze wereld is,
dat we te maken hebben met alles wat er gebeurt,
ten goede en ten kwade,
dat wij geroepen zijn tot bondgenootschap met mensen en dieren,
omdat deze aarde onze plek is
en aan onze zorg is toevertrouwd met alles wat er leeft.

Ontferm U, God en wijs ons een weg die toekomst heeft,
en laat ook ons voor de ander een 'schoot van ontferming' zijn.

Glorialied Liedboek 158b – Een schoot van ontferming

Inleiding op de lezingen

Over grenzen en taboes gaat het vanochtend. Er zijn grenzen die geaccepteerd zijn; er zijn taboes die we gewoon vinden en zelfs gènant als iemand die zou negeren.

Een taboe is iets dat 'men' ongepast vindt om te gebruiken, te doen of om over te spreken in een bepaald land, streek of zelfs dorp. Wat in die bepaalde cultuur taboe is wordt sterk bepaald door lokale cultuur, religie of politiek.

Wie het waagt een taboe te doorbreken of een culturele of religieuze grens te overschrijden, kan vaak rekenen op tenminste reputatieschade, sociale uitsluiting en in sommige culturen of religies op vervolging met soms de dood als gevolg.

Heersende taboes en bepaalde algemeen aanvaarde grenzen in doen en laten geven als het ware een inkijkje in een samenleving. Hoe ruimdenkend een samenleving is of hoe conservatief kun je vaak afleiden uit het aantal taboes en de mate waarin het doorbreken van die taboes bestraft wordt.

In de beide lezingen van deze ochtend worden taboes doorbroken en een grens overschreden.

Gezongen gebed bij de opening van de schriften: Liedboek 319 – Alles wat er staat geschreven; coupl. 1

Profetenlezing: Jesaja 56, 1-7 (NBV)

1 Dit zegt de HEER:

Handel rechtvaardig, handhaaf het recht;
de redding die ik breng is nabij,
en weldra openbaar ik mijn gerechtigheid.

2 Gelukkig de mens die zo handelt,
het mensenkind dat hieraan vasthoudt;
hij neemt de sabbat in acht en ontwijdt hem niet,
hij weerhoudt zijn hand van het kwaad.

3 De vreemdeling die zich met de HEER heeft verbonden,
laat hij niet zeggen:

'De HEER zondert mij zeker af van zijn volk.'

En laat de eunuch niet zeggen:

'Ik ben maar een dorre boom.'

4 Want dit zegt de HEER:

De eunuch die mijn sabbat in acht neemt,
die keuzes maakt naar mijn wil,
die vasthoudt aan mijn verbond,

5 hem geef ik iets beters dan zonen en dochters:
een gedenkteken en een naam in mijn tempel
en binnen de muren van mijn stad.

Ik geef hem een eeuwige naam,
een naam die onvergankelijk is.

6 En de vreemdeling die zich met de HEER heeft verbonden
om hem te dienen en zijn naam lief te hebben,
om dienaar van de HEER te zijn

– ieder die de sabbat in acht neemt en niet ontwijdt,
ieder die vasthoudt aan mijn verbond –,

7 hem breng ik naar mijn heilige berg,
hem schenk ik vreugde in mijn huis van gebed;
zijn offers zijn welkom op mijn altaar.

Mijn tempel zal heten 'Huis van gebed voor alle volken'.

Lied Liedboek 990 – De laatsten worden de eersten; coupl. 1, 2, 4 en 6

Evangelielezing: Matteüs 15, 21-28 (Naardense bijbel)

21 Jezus gaat daarvandaan weg
en neemt de wijk naar
de gebiedsdelen van Tyrus en Sidon.

22 En zie, een Kananese vrouw
uit die gebieden komt naar buiten;
zij heeft het op een schreeuwen gezet en zegt:
ontferm u over mij, heer,
zoon van David;
mijn dochter wordt kwaadaardig
door een demon bezeten!

23 Maar hij antwoordt haar
met geen woord.
Zijn leerlingen komen tot hem
en hebben hem gevraagd en gezegd:
maak u van haar los,
want zij schreeuwt ons achterna!

24 Maar hij zegt ten antwoord:
ik ben slechts uitgezonden
tot de verloren schapen van
het huis van Israël!

25 Maar zij komt,
bewijst hem hulde en zegt:
heer, help mij!

26 Maar ten antwoord zegt hij:
het is niet fraai
het brood van de kinderen te nemen
en het voor de hondjes te werpen!

27 Maar zij zegt: zeker, heer;
maar ook eten de hondjes
van kruimels die vallen
van de tafel van hun heren!

28 Dán
zegt Jezus ten antwoord tot haar:
o vrouw, groot is je geloof* !-
geschieden moet aan jou
zoals je wilt!
Vanaf dat uur
wordt haar dochter geheeld.

Lied Liedboek 152 – Mijn hart verheugt zich zeer; coupl. 1 en 2

Overdenking

Grenzen doorbreken, we doen het in onze vakanties vaak in zeer letterlijke zin. We trekken er met auto, boot, vliegtuig of welk vervoermiddel dan ook op uit naar andere landen. Daarbij gaan we letterlijk grenzen over.

Ook onze opvattingen veranderen door ontmoetingen met mensen uit andere landen en culturen. We verleggen soms gaandeweg onze mentale grenzen, vaak zelfs ongemerkt. Soms kom je plotseling tot de ontdekking dat je in de loop van de tijd over een bepaald onderwerp heel anders bent gaan denken.

De teksten van vanochtend bepalen ons ook bij het verleggen of doorbreken van grenzen. Jesaja doorbreekt ook een taboe en dat doet de vrouw in het verhaal uit Matteüs ook.

Waar het volk Israël in Deuteronomium voorgehouden wordt dat het voor een eunuch verboden is om Gods tempel binnen te komen, in deze Jesaja-tekst wordt gezegd dat de eunuch die zich aan de sabbat houdt, die leeft als een rechtvaardige en die zich aan de geboden houdt iets beters krijgt dan zonen en dochters. Een gedenkteken krijgt hij zelfs en een naam in de tempel.

Ook de vreemdeling die zich met de God van Israël verbindt mag zich van harte welkom weten: de tempel wordt tot 'huis van gebed voor alle volkeren' verklaard. Hier worden toch echt taboes en grenzen doorbroken!

Over de volken gesproken, Matteüs vertelt over de ontmoeting tussen Jezus en een vrouw uit de volken, een Kanaänitische (of Kananese, zoals Oussoren vertaalt).

Voor de zevende en laatste keer vertelt Matteüs dat Jezus zich terugtrekt, dat hij uitwijkt, dat de grond hem in Israël te heet onder de voeten is geworden. Zeven maal, is nu misschien de maat vol? Zal Jezus zijn eigen volk nu blijvend de rug toekeren? Of keert hij terug met nieuwe inspiratie, met nieuwe inzichten uit misschien wel onverwachte hoek?

Want nauwelijks de grens over wordt hij aangeropen door die Kananese vrouw. "Heb medelijden met mij, Heer, Zoon van David!" roept ze. Het is een wanhoopskreet. Het is het Kyrië Eleison, het 'Heer, ontferm U, dat door alle eeuwen heen wekelijks klinkt in de liturgie van de kerk. Het is de roep van de mens die geen andere hulp meer heeft. Maar een reactie van de kant van Jezus blijft uit. Je zou kunnen zeggen dat hij over haar heen kijkt. Dat hij doet alsof ze lucht is. Vreemd is het niet, gezien de heersende taboes rond man-vrouw relaties binnen het jodendom in die dagen. En dan is deze vrouw ook nog eens een buitenlandse, een niet-joodse. Misschien ook was hij bang dat ze met haar geschreeuw de aandacht op hem zou vestigen. Hij was immers op de vlucht. Maar die vrouw laat hem niet los. Ze loopt achter hem aan, en dat niet alleen, ze valt voor hem neer op de grond. Heer, help mij! Hoe hoger de nood, hoe korter het gebed. Haar dochter was immer kwaadaardig bezeten. Ze kan haar niet meer bereiken, het is haar dochter niet meer. Ze wil haar dochter terug en daarbij gelden taboes even niet meer.

En Jezus, hij kán gewoon niet meer om haar heen. Hij móet spreken. Maar wat hij dan zegt.. zó bot, zó vernederend! "Het is niet fraai het brood van de kinderen te nemen en het voor de hondjes te werpen!"

Nu zal ze toch afdruipeu zou je denken. Zelfs van deze Jezus, deze zoon van David heeft ze kennelijk niets te verwachten. Maar dat doet ze niet. Ze geeft hem zelfs gelijk. Maar tegelijk vangt ze hem op zijn eigen woorden. "Zeker, heer; maar ook eten de hondjes van kruimels die vallen van de tafel van hun heren!" Je zou het een staaltje van out-of-the-box-denken kunnen noemen, wat ze Jezus hier leert. Leren kijken vanuit een ander perspectief, vanuit een andere hoek, háár hoek. Niet zelden levert dat nieuwe inzichten op. Zo ook hier. Ze leert hem dat je grenzen ook te strak kan trekken, dat er best wat meer ruimte mag zijn.

Ik las in de afgelopen week een opmerkelijk verhaal op de NOS-app: een verhaal over Iraanse vrouwen die proberen grenzen en taboes te doorbreken.

Het zijn vrouwen die zich hebben aangesloten bij de White Wednesday-beweging, een protestbeweging die zich verzet tegen het verplicht dragen van een -liefst zwarte- hoofddoek, de hijab. De initiatiefneemster, Masih Alinejad, wil zelf bepalen of ze een hijab draagt of niet en ze heeft inmiddels meer dan een miljoen volgers op haar

Facebookpagina 'My Stealthy Freedom' (mijn onzichtbare vrijheid). Elke woensdag verschijnen filmpjes en foto's van vrouwen op sociale media, gekleed in wit of zelfs zonder hoofddoek.

Masih Alinejad krijgt veel reacties. Zo vertelt ze dat een vrouw een filmpje instuurde waarop ze op woensdag in het openbaar een witte hoofddoek draagt. Masih zette het online, maar de vrouw vroeg haar het weer te verwijderen, want haar man wilde het niet hebben. De vrouw had het vervolgens besproken met haar moeder en die had gezegd: "Vecht dit eerst uit met je man, daarna pas met de overheid." Een paar weken later stuurde ze opnieuw een appje waarin stond: "Mijn man snapt me eindelijk. Hij droeg afgelopen woensdag zelfs een wit shirt."

Bron foto: Facebookpagina My Stealthy Freedom



Iemand out-of-the-box leren denken kost vaak tijd en moeite en vraagt van de andere partij om vechtlust. Want het loslaten van wat je altijd hebt geleerd over wat goed is en wat niet goed is, over wat hoort en niet hoort is vaak een pijnlijk proces. Deze Iraanse vrouwen zoeken de grenzen op of overschrijden ze zelfs; stellen vragen bij de heersende taboes rond het vrouw zijn en proberen die taboes te doorbreken. Soms lukt dat. Deze vrouwen vechten voor een eigen bestaan, voor de mogelijkheid om zelf te kiezen hoe ze willen leven, zichtbaar en vrij.

De Kananese vrouw die het gevecht met Jezus aanging en won vocht niet voor zichzelf, maar voor haar dochter. Ze wilde dat haar dochter weer haar dochter werd, heel zou worden. Toch is het wonder in dit verhaal niet dat haar dochter wordt geheeld, maar dat deze vrouw blijft geloven in die man Gods uit Israël. Ondanks zijn tegenwerking, zijn overtuiging dat hij volgens zijn religie geen contact met haar mag hebben, bevecht ze hem met woorden en wint het debat. Jezus gaat overstag, of misschien moet ik zeggen: hij krijgt inzicht.

De vrouw heeft het voor elkaar. "O vrouw", zegt Jezus. In de NBV zijn deze woorden jammer genoeg weggelaten. "O vrouw, groot is je geloof. Geschieden moet aan jou zoals je wilt!" Een bijzonder verhaal is het, een verhaal over het doorbreken van grenzen en taboes. Het leert ons dat dat juist in de concrete ontmoeting gebeurt. In de ontmoeting tussen mensen. Vooroordelen opheffen, taboes doorbreken, grenzen verleggen kun je alleen als je de ander in de ogen kijkt en ziet wat zo'n taboe kan betekenen in het leven van die mens; welke beperkingen er vaak mee gemeoid gaan, hoe onvrij een mens door die taboes kan zijn.

Matteüs heeft dit verhaal aan Jezus opgehangen, maar eigenlijk vertelt hij hier over het dagende inzicht van de vroege kerk, dat de boodschap die Jezus doorgaf en voorleefde niet enkel voor zijn eigen volk was bestemd, maar dat het de religieuze en culturele grenzen over moest. Jezus' boodschap van bevrijding moest de wereld in om ook dáár taboes te doorbreken en mensen te helen. Pijnlijk is dat dan te beseffen dat het christendom in de eeuwen die volgden vanuit die bevrijdende boodschap toch weer taboes heeft opgelegd, juist aan vrouwen!

De vraag die het verhaal ook aan ons als lezers stelt is of ook wij onze grenzen durven doorbreken, letterlijk en figuurlijk. Of wij onze relatieve veiligheid wat durven laten vieren en ook andersdenkenden en anders gelovenden durven toelaten in onze leef- en denkwereld. Of ook wij onze zekerheden en overtuigingen ter discussie durven stellen. Die vragen worden in het licht van de recente aanslagen des te lastiger. Want deze aanslagen maken ons onzeker en angstig. Daarmee bereiken ze precies wat deze

terroristen beogen, namelijk dat we ons afkeren van onze islamitische medeburgers en ze gaan wantrouwen en ontwijken.

De vragen die het verhaal ten diepste aan u en mij stelt is: waar houdt onze ruimte op en zetten we een grensmaal? Welke taboes zijn voor u en mij vrijwel onbespreekbaar? Hebben we het lef om out-of-the-box te leren denken? En vooral: willen we dat leren in een wérkelijke ontmoeting met die ander die ons zo vreemd is, waar we misschien zelfs bang voor zijn? Wie dat durft zal in staat zijn de angst voor die vreemde, voor die ander te overwinnen en de liefde toe te laten die van God komt. De liefde die uiteindelijk bestemd is voor ieder menskind. Het is de liefde die taboes doorbreekt en muren radicaal afbreekt.

Ik hoop dat we die moed hebben: de moed om lief te hebben dwars door grenzen heen. Amen.

Moment van stilte

Orgelspel

Gelegenheid tot het uitspreken van gebedsintenties

Dankgebed en voorbeden

God van leven en liefde,
U die ons leven omvat
en begaan bent met al wat leeft:
U danken we voor het leven,
voor de aarde in al haar pracht,
voor vriendschap en liefde
die ons helpen mens te blijven voor elkaar.

Wij danken U
voor de mensen die durven vechten
voor hun dromen, voor hun vrijheid,
voor wie onrecht durft verwoorden,
voor wie zijn brood wil delen,
voor wie een plek biedt aan wie geen thuis heeft,
voor wie muren durft afbreken
om mensen tot elkaar te brengen.

Wij bidden:
voor de slachtoffers van de recente aanslagen en hun families,
voor de nabestaanden van wie het niet overleefde,
maar ook voor de ouders, familie en vrienden van de daders:
dat zij opgenomen blijven in hun sociale omgeving,
in hun dorpen en steden.

Wij bidden:
voor wie klein gehouden wordt en over het hoofd gezien,
voor wie bedreigd wordt in het bestaan,
voor wie vervolgd wordt,
enkel omdat hij of zij protesteert tegen onrecht.

Voor onze samenleving bidden wij,
dat we elkaar niet beoordelen op uiterlijk of afkomst,
maar het lef hebben om te willen zien
wat achter het uiterlijk verborgen ligt.

Voor onze kerken en geloofsgemeenschappen
bidden wij
dat we durven doen wat we zeggen en hopen
dat we de droom van vrede en recht levend houden.

Stil gebed

Onze Vader (bron: Doopsgezinde gemeente Wageningen)

God, Verborgen Aanwezig
Dat uw Naam aan het licht komt
Dat tastbaar wordt de wereld naar uw hart
Dat gegaan wordt uw weg van barmhartigheid

Dat wij ontvangen wat we nodig hebben
om onze bestemming te leven
Dat wij elkaar durven vergeven en niet laten vallen
maar zoeken naar vrede

Dat wij niet losraken, als het lastig wordt
maar verbonden blijven met U.

Geef ons daartoe de moed en de spankracht
het geloof, de hoop en de liefde
die van U komt
Vandaag en alle dagen
totdat alles is voltooid. Amen

Collecte t.b.v. Stichting Humanitaire Hulp Syrië

Slotlied Liedboek 816 – Dat wij onszelf gewonnen geven

Opdracht

Laten we van hier gaan in vrede en verbondenheid.
Laten we gaan in alle openheid en kwetsbaarheid,
in het vertrouwen dat liefde alle grenzen doorbreekt.

Gezongen zegenbede: Vrede wens ik je toe (een aantal keer herhalen)

Orgelspel na afloop van de dienst